

Saksutredning:

SØKNAD OM TILTAK KNYTTET TIL HETLAND KRAFTVERK I HÅ KOMMUNE – HØRINGSUTTALELSE

Behandlinger: Fylkesutvalget 29.08.2017

Vedlegg: 1. Oversendelsesbrev fra NVE av 16.05.2017 (4s).
2. Kart som viser lokalisering av tiltaksområdet (1s).

Andre henvisninger: www.nve.no

1. Bakgrunn

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har i brev av 16.05.2017 sendt på høring en sak om endring av vilkår knyttet til drift av eksisterende Hetland kraftverk i Ognavassdraget i Hå kommune (vedlegg 1). Saken behandles etter Vassdragsreguleringsloven og tiltakshaver er Lyse Produksjon AS. Høringsfristen er 10.09.2017.

2. Problemstilling

Fylkeskommunen må, som regional planmyndighet, friluftslivsmyndighet, kulturminnemyndighet og vannregionmyndighet, først ta stilling til om søknaden er godt nok opplyst til å kunne behandles. Derneft må en ta stilling til selve søknaden.

3. Saksopplysninger

3.1 Historikk

Nedbørfeltet (37 km²) til Hetland kraftverk ligger i Bjerkreim og Hå kommuner (vedlegg 2). Kraftverket er i inngrep med tre vassdrag: Fuglestadvassdraget, Helgåvassdraget og Ognavassdraget og har fire magasin (Hagavatnet, Homsevatnet, Hundsvatnet og Holmavatnet). Hetland kraftverk har en installert effekt på 1,48 MW og en årlig middelproduksjon på 6,5 GWh. Det er klassifisert som et småkraftverk. Hetland kraftverk ble bygd i 1914 og modernisert i 1982. Manøvreringsreglementet for magasinene er fra 1915.

(Dette reglementet inneholder bestemmelser om fylling og tapping – manøvrering – av reguleringsmagasiner, og reglementet blir fastsatt gjennom konsesjonen)

3.2 Søknad om endring av manøvreringsreglement

Dammene i Homsevatn og Holmavatn er over 100 år gamle og er laget av lokalt tilhogd naturstein. For å bringe anleggene i samsvar med gjeldende krav i Damsikkerhetsforskriften, søkes det om senking av høyeste regulerte vannstand (HRV) i begge disse magasinene. Ved å senke høyden på dammene og derved vannstanden vil en, sammen med forsterkingstiltak, oppnå tilstrekkelig beregningsmessig stabilitet ved dammene.

HRV i Homsevatn søkes senket med 2,11 m fra dagens kote 135,61 til kote 133,50.
HRV i Holmavatn søkes senket med 1,6 m fra dagens kote 63,48 til kote 61,88.

Saksbehandlere: Kjell-Ove Hauge, Guro Skjelstad, Inger Koa

Homsevatn demmes opp av en nær 40 meter lang og 10 meter høy dam. I Holmavatn er det to dammer, en inntaksdam nær 60 meter lang og 6 meter høy samt en overløpsdam nær 25 meter lang og ca 7 meter høy.

3.3 Søknad om fortsatt overføring av Hagavatn

Hagavatn i Fuglestadvassdraget har vært overført til Hetland kraftverk siden 1939 og utgjør ca 40% av tilsiget til kraftstasjonen. Reguleringen av Hagavatnet til kraftproduksjon ble nedlagt i 1980 av Olje- og energidepartementet (OED). Reguleringsmagasinet eies i dag av Interkommunalt vann, avløp og renovasjonsverk (IVAR) og har status som reservedrikkevannskilde. Selv om IVAR tok vannet i bruk som drikkevannskilde, ble det videreført en *praksis* der overskuddsvann ble overført og utnyttet i Hetland kraftverk. Høsten 1992 ba IVAR om at overføringen ble stanset, da man antok at den krevde ny tillatelse etter vassdragslovgivningen. I 1993 ble overskuddsvannet tilbakeført til Fuglestadåna med påfølgende utfordringer knyttet til flom. IVAR godtok derfor at overskuddsvannet igjen ble ført til Hetland kraftverk fra våren 1994. OED ga i 1998 en midlertidig tillatelse til fortsatt overføring under forutsetning av at det ble utarbeidet en ordinær konsesjonssøknad innen rimelig tid. Slik søknad ble fremmet i 2000, men er fortsatt ikke sluttbehandlet.

Det er denne søknaden Lyse Produksjon nå ønsker å få sluttbehandlet.

Hagavatn er regulert mellom kote 203,2 og kote 216,0. Før det ble regulert til drikkevannskilde, er det beregnet at det i et normalår ble tatt ut 25 mill m³ vann til Hetland kraftverk. Ved maksimalt uttak til drikkevann vil det fortsatt kunne overføres 13 mill. m³ til kraftverket.

3.4 Vurdering av behov for generell revisjon av konsesjonsvilkårene

For konsesjoner eldre enn 50 år gitt etter Vassdragsreguleringsloven og Industrikonsesjonsloven foreligger det lovhjemmel til å revidere vilkårene. Revisjonsadgangen er ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene, blant annet når det gjelder miljøforhold. Revisjonen skal også gi anledning til å oppheve vilkår som har vist seg urimelige, unødvendige eller uhensiktsmessige.

NVE ber høringspartene spesifikt om å uttale seg om behovet for en vilkårsrevisjon knyttet til Hetland kraftverk (vedlegg 1). Dersom NVE åpner for vilkårsrevisjon, vil dette trolig bli behandlet som egen sak. For mer informasjon om vilkårsrevisjon vises til www.nve.no/energiforsyningogkonsesjon/vannkraft.

4. Fylkesrådmannens vurdering

4.1 Endret manøvreringsreglement

Fylkesrådmannen kan ikke se at omsøkt løsning med endret manøvreringsreglement som innebærer en lavere HRV både i Homsevatn og Holmavatn kommer i konflikt med allmenne interesser.

Når det gjelder automatisk freda kulturminner, anser fylkesrådmannen området til å ha et visst potensial for funn av slike. Dersom det skal gjennomføres en revisjon av konsesjonsvilkårene, må undersøkelsesplikten etter Kulturminnelovens § 9 oppfylles. Rogaland fylkeskommune forutsetter da at det framgår av konsesjonsvilkårene hvilke forpliktelser tiltakshaver har i forhold til videre arkeologiske og eventuelt marinarkeologiske undersøkelser, utgravninger, kostnader og videre avklaringer etter Kulturminnelovens §§ 8, 9, 10 og 14.

Når det gjelder nyere tids kulturminner, har fylkesrådmannen gjennom tidlig dialog med tiltakshaver avklart forholdet til disse. En stiller seg derfor bak de vurderingene som foreligger i søknaden.

Fylkesrådmannen vil på denne bakgrunn tilrå omsøkt endring av manøvreringsreglementet.

4.2 Fortsatt overføring av Hagavatn til Ognavassdraget

Overføring av deler av avløpet fra Hagavatnet til Ognavassdraget har (med unntak av en kort periode i 1993/1994) pågått siden 1939. Overføring av dette overskuddsvannet etter at drikkevann er tatt ut, utgjør ca 40% av produksjonen i Hetland kraftverk. En fortsatt overføring i denne størrelsesorden er faktisk en avgjørende forutsetning for videre drift av kraftverket.

Det har vist seg at tilbakeføring av vann til naturlig avløp i Fuglestadåna skaper problemer med flom der menneskelig aktivitet og infrastruktur har «tilpasset» seg en vannføring som er lavere enn naturlig.

Avløpet fra Hagavatnet er relativt surt med de negative effektene dette har for blant annet fisk. I motsetning til Fuglestadåna blir Ognaelva kalket slik at effekten av forsurenningen reduseres.

Fylkesrådmannen kan ikke se at det har framkommet nye momenter som taler for at dagens vannføringsregime bør endres.

4.3. Behov for revisjon av konsesjonsvilkårene

NVE utga i 2013 en landsdekkende rapport over vannkraftkonsesjoner som kunne revideres innen 2022 med forslag til prioriteringer (www.nve.no/energiforsyningogkonsesjon/vannkraft/revisjonavkonsesjonsvilkar).

Anbefalingene fra denne rapporten er fulgt opp i *Regional plan for vannforvaltning i vannregion Rogaland (2016-2021)*. Her er Ognaelva det høyest prioriterte vassdraget i vannregion Rogaland. Begrunnelsen for dette er i hovedsak knyttet til elvas status som nasjonalt laksevassdrag med en ca 20 km lang lakseførende strekning. Bestandstilstanden for laks er sårbar og god for sjøaure. Regulering av vassdraget er en bestemmende faktor for begge disse artene. En viktig påvirkning på laks, og også ål og elvemusling, er overføring av surt vann fra Hagavatn. Ognaelva har vært kalket siden tidlig på 1990-tallet, men en ny turbin i Hetland kraftstasjon fra 2003 med økt slukeevne har ført til at kalkingsanlegget har for liten kapasitet. Det er derfor viktig å få gjennomført en revisjon av konsesjonsvilkårene der en ser nærmere på mulighetene for en miljøtilpasset driftsvannføring av hensyn til anadrom fisk, elvemusling og ål. Samtidig må en se nærmere på mulighetene for etablering av et nytt kalkingsanlegg.

Forslag til vedtak:

1. Rogaland fylkeskommune har ikke innvendinger til omsøkt endring av manøvreringsreglementet knyttet til Hetland kraftverk.
2. Rogaland fylkeskommune tilrår at overskuddsvannet fra Hagavatn fortsatt kan overføres til Ognavassdraget og utnyttes til kraftproduksjon i Hetland kraftverk.
3. Rogaland fylkeskommune viser til at revisjon av konsesjonen for Ognavassdraget har høyeste prioritet i *Regionalplan for vannforvaltning i vannregion Rogaland (2016-2021)* og tilrår at det startes opp generell revisjon av konsesjonsvilkårene for Hetland kraftverk.
4. Rogaland fylkeskommune forutsetter at dersom konsesjonsvilkårene revideres, vil det framgå av disse hvilke forpliktelser tiltakshaver har i forhold til videre arkeologiske og eventuelt marinarkeologiske undersøkelser, utgravninger, kostnader og videre avklaringer etter Kulturminnelovens §§ 8, 9, 10 og 14.

Trond Nerdal
fylkesrådmann

Eli Viten
ass. regionalplansjef

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Saksbehandlere: Kjell-Ove Hauge, Guro Skjelstad, Inger Koa